

Asia: VN/2160/2025

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi oppivelvollisuuslain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Kysymykset lausunnon antajille

Millaisia huomioita teillä on oppivelvollisuuslakiin liittyvistä muutosehdotuksista?

Vantaan kaupunki kannattaa suurinta osaa luonnoksessa olevia esityksiä oppivelvollisuuslain ja siihen liittyvien lakien muuttamisesta. Esityksen tavoitteet oppivelvollisten koulutuksellisten polkujen selkiyttämisestä ja koulutukseen kiinnittymisestä ovat tärkeitä ja kannatettavia. Suurin osa muutoksista selkeyttää koulutuksen järjestäjän näkökulmasta toimintaa, kuten kaksoistutkintoa suorittavien asemaa ja tutkintokoulutukseen valmentavaa koulutuksen laajuutta ja muodostamista sekä aikuisten perusopetusta koskevaa sääntelyä.

Vantaan kaupunki katsoo, että seuraaviin muutokoihin tulisi vielä kiinnittää huomiota ja tarkentaa, jotta muutokset kohdentuvat opintopolun sujuvoittamiseen ja lain tulkinnat ovat yksiselitteisiä:

Työpajat

Vantaan kaupunki pitää työpajaa koskevia muutoksia pääsääntöisesti hyvinä ja on kannatettavaa, että ilman opiskelupaikkaa olevalle nuorelle voidaan tarjota mahdollisuus osallistua työpajoille. Lakimuutoksen kohtia tulisi selkeyttää keston ja rahoituksen osalta niin, että nuorelle polku on katkeamaton ja tarjoaa mahdollisuuden kiinnittyä työpajoille pidemmän kuin 2kk ajalla. Lain ja rahoituksen tulee tukea tilanteita ja siirtymiä, joissa ilman opiskelupaikkaa oleva oppivelvollinen on kiinnittynyt työpajalle ja jatkaa oppivelvollisuuden suorittamista työpajalla ollessaan opiskelijana oppilaitoksessa. Kokonaisuudessa tulisi huomioida myös ne tapaukset, joissa asuinkunta tekee oppivelvollisuuden määräaikaisen keskeytykset. Oppivelvollinen voisi myös näissä tapauksissa osallistua työpajatoimintaan ja nuori voi jatkaa työpajatoiminnassa siihen saakka, että koulunkäyntikyky mahdollistaa opiskelun. Näiden seikkojen vuoksi Vantaan kaupunki pyytää kiinnittämään huomiota ristiriitoihin rahoituksessa:

“Kyse olisi edelleen nuorisolaissa tarkoitetusta nuorten työpajatoiminnasta. Näin ollen hyödynnettäisiin nuorisolain mukaista nykyistä työpajatoimintaa, eikä luotaisi mitään uutta järjestelyä sen rinnalle. Rahoitus mahdollistuisi valtionavustusten kautta.”

“Opintojen suorittaminen nuorten työpajoilla oppimisympäristönä on mahdollista nykyisinkin, ja näin myös tapahtuu. Oppivelvollisuutta suorittavan nuoren työpajalla tapahtuvan valmennuksen kustannukset katetaan koulutuksen järjestäjän saamasta valtionosuusrahoituksesta. Kustannuksiin ei voi käyttää nuorisolain mukaista nuorten työpajatoiminnan valtionavustusta.”

Tämän lisäksi oppivelvollisuuslain 4 ja 5 §:ssä säädettäisiin siitä, että nuorten työpajatoiminta olisi eräissä tilanteissa erillinen oppivelvollisuuden suorittamistapa. Kyse olisi nuorisolaissa tarkoitetusta työpajatoiminnasta, johon myönnetään valtionavustusta nuorisolain 21 § nojalla.

Työpajatoiminnan rahoitus perustuu pääosin kunnan omaan rahoitukseen sekä nuorisolain nojalla myönnettyyn valtionavustukseen. Yllä olevat kohdat ovat ristiriitaisia, koska samaan aikaan sanotaan, että toiminta mahdollistuu valtionavustusten kautta, joita ei kuitenkaan saa käyttää toiminnan rahoitukseen. Samaan aikaan, kun oppivelvollisuutta voidaan esityksen mukaan suorittaa nuorisolaissa tarkoitetussa työpajatoiminnassa, ei toiminnan rahoitukseen saa käyttää saman nuorisolain perusteella myönnettävää valtionavustusta.

Määräaikainen keskeyttäminen ulkomailla ollessa

Vantaan kaupunki ei näe, että lakimuutoksella on selkeyttävää vaikutusta ulkomaille lähtevien oppivelvollisten osalta. Ulkomaille määräajaksi lähtevien opiskelijoiden tilanteet ovat moninaisia ja joitain opintokokonaisuuksia voi olla tarkoituksenmukaista tehdä suomalaiseen oppilaitokseen samalla kuin tekee opintoja ulkomaisessa oppilaitoksessa. Lakiehdotus: “ei osallistu Suomen lainsäädännön ja opetussuunnitelman mukaiseen opetukseen tai koulutukseen, vaan osallistuu oppivelvollisuuden suorittamista vastaavaan ulkomaiseen opetukseen tai koulutukseen ulkomailla” ei huomioi erilaisia tilanteita riittävän hyvin. Vantaan kaupunki ehdottaa lainkohdan säilyttämistä nykyisellään.

Oppivelvollisten ensisijainen opiskelijaksiotto

Vantaan kaupunki ei kannata oppivelvollisten asettamista ensisijalle opiskelijavalinnassa siten, kuin se nyt lakiesityksessä ja sen perusteluissa esitetään. Mikäli oppivelvollisten ensisijaisuus lisätään lakeihin, tulee sen olla kirjattu selkeästi ja yksiselitteisesti. Nykyinen ehdotettu muotoilu jättää tulkinnanvaraiseksi, sovelletaanko ensisijaisuutta siten, että valintakriteerit täyttävät opiskelijat

asetetaan ensin järjestykseen ja ensisijaisuus tulisi tasapistetilanteissa vai valitaanko oppivelvolliset ensin ja tämän jälkeen vasta muut. Lain perusteluista ilmenee, että oppivelvolliset olisi tarkoitus ottaa aina ensisijaisesti ja vasta tämän jälkeen muut. Vantaan kaupunki ehdottaa harkitsemaan lakeihin selkeää muotoilua, joissa opiskelijavalinnassa valitaan ensin varsinaiset valintakriteerit täyttävät hakijat ja tasapistetilanteissa oppivelvollisuus tuo etusijan.

Lisäksi lakivalmistelussa tulisi huomioida yhteishaun ja jatkuvan haun erilaiset luonteet seuraavasti:

Vantaan kaupunki kannattaa esitystä, jonka mukaan oppivelvolliset asetetaan yhteishaussa ensisijalle opiskelijaksiotossa tutkintokoulutukseen valmentavassa koulutuksessa, lukiokoulutuksessa ja ammatillisessa koulutuksessa edellyttäen, että valitut täyttävät valintakriteerit.

Sen sijaan Vantaan kaupunki ei kannata esitystä, jossa oppivelvolliset asetetaan ensisijalle jatkuvassa haussa. Oppivelvollisten ensisijaisuus jatkuvassa haussa voisi kannustaa koulutusalan vaihtoon ja hakemiseen myös tilanteissa, joissa se ei ole opiskelijan tai koulutusjärjestelmän kannalta tarkoituksenmukaista. Tämän myötä erityisesti ammatillisessa koulutuksessa, jossa opiskelualan vaihtaminen on yleisempää, voisi syntyä pyörövi-ilmiö, jossa opiskelijat vaihtaisivat alaa hyödyntäen ensisijaisuutta. Tämän myötä myös niille aloille, joissa vaihtaminen on suurta, aiheutuisi tyhjäkäyntiä. Lisäksi tämä aiheuttaa lisää ohjaustarvetta, vaikka oppivelvollisten ensisijaisuudella haluttiin sujuvoittaa opintopolkua ja keventää ohjaustyötä.

Aikuisten perusopetuksesta toisen asteen koulutukseen siirtyvät opiskelijat

Oppivelvollisten ensisijaisuus saattaa vaikeuttaa myös jo tiettyjen haavoittuvassa asemassa olevien nuorten opintopolkua. Esimerkiksi perusopetuksen päättövaiheessa Suomeen muuttavien opintopolku ennen toisen asteen koulutusta saattaa hyvin perustelluista syistä olla muutamaa vuotta myöhäisempi. Mikäli esimerkiksi 15 –vuotiaana Suomeen muuttanut nuori käy suomalaista peruskoulua ja haluaa vahvistaa kielitaitoa ja toisen asteen opinnoissa tarvittavia valmiuksia esimerkiksi TUVA-koulutuksessa, voi oppivelvollisten ensisijaisuus kannustaa hakemaan toisen asteen koulutukseen ennen kuin nuorella aidosti on riittävät valmiudet niiden suorittamiseen.

Asuinkuntaohjaus

Oppivelvollisille tulisi tarjota mahdollisuus päästä opiskelupaikan osoituksen kautta myös aikuisten perusopetukseen. Vantaalla asuinkuntaohjauksessa olevista ilman opiskelupaikkaa olevista oppivelvollisista huomattava osa ohjautuu aikuisten perusopetukseen joko suorittamaan peruskoulua loppuun tai ilman tutkinnon kielitaitoa olevien 17-vuotiaiden kieliryhmään.

Millaisia huomioita teillä on tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annettuun lakiin liittyvistä muutosehdotuksista?

-

Millaisia huomioita teillä on perusopetuslakiin, ammatillisesta koulutuksesta annettuun lakiin ja lukiolakiin liittyvistä muutosehdotuksista?

-

Ahtee Eeva
Vantaan kaupunki / Sivistystoimi